

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร*

MANAGEMENT EFFICIENCY OF BUDDHISM TEACHING
AND LEARNING IN SCHOOL MORALITY TEACHING MONKS
AT DON MUANG DISTRICT, BANGKOK

พระมหาฤกษ์ภูมิรินทร์ คุณสมปโน

Phramaha Roekphumin Gunasampanno

วัดเวฬุวนาราม กรุงเทพมหานคร

Wat Weluwanaram, Bangkok

Corresponding Author E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว และ 3. เสนอแนวทางส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยพระสอนศีลธรรม การวิจัยใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 255 คน จากโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม และโรงเรียนประชาอุทิศ ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.944 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อระดับการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับมาก ครอบคลุมทุกด้านทั้งเนื้อหา วิธีการ และบรรยากาศในห้องเรียน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรมีอิทธิพลสูงสุด ($Beta=0.129$) ขณะที่เทคนิคการสอน การวัดผลและการประเมินผลมีอิทธิพลน้อยหรือไม่มีนัยสำคัญ ส่วนหลักอิทธิบาท 4 พบว่า วิริยะ (ความพากเพียร) มีอิทธิพลมากที่สุด ($Beta=0.307$) รองลงมาคือ วิมังสา และจิตตะ ส่วนฉันทะมีอิทธิพลเชิงลบเล็กน้อย ($Beta=-0.169$) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการ

ระหว่างทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 สามารถยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาได้อย่างเป็นระบบ การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม การจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และการเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตประจำวันจะช่วยส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนทั้งด้านความพอใจ ความพากเพียร สมาธิ และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืนในบริบทของเยาวชน ยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การจัดการศึกษา; วิชาพระพุทธศาสนา; พระสอนศีลธรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. to examine the level of Buddhist education management by monk teachers in schools within Don Mueang District, Bangkok, 2. to investigate the factors influencing such educational management and, 3. to propose strategies for enhancing the effectiveness of Buddhist instruction conducted by monk teachers. A mixed-methods approach was employed. The quantitative component involved a survey of 255 lower secondary school students from Wat Weluwanaram School and Prachauthit School using a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.944. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics, including mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The qualitative component consisted of in-depth interviews with 10 key informants and data analysis using content analysis techniques.

The findings revealed that: 1. students rated the overall quality of Buddhist education management by monk teachers at a high level, 2. Factors influencing the effectiveness of instructional management revealed that personnel was the most influential factor ($\text{Beta}=0.129$), while teaching techniques, assessment, and evaluation had low or statistically insignificant effects. In terms of the Four Iddhipada (Bases of Success), Viriya (perseverance) emerged as the strongest predictor ($\text{Beta}=0.307$), followed by Vimamsa (inquiry) and Citta (concentration). Chanda (interest or satisfaction), however, showed a slightly negative influence ($\text{Beta}=-0.169$). 3. The study suggests that integrating modern learning theories with core Buddhist principles particularly the Four Iddhipadas can systematically enhance the

effectiveness of Buddhist education. Appropriate instructional media, conducive learning environments, and content relevant to students' daily lives help foster desirable student attributes, such as interest or satisfaction (Chanda), perseverance (Viriya), concentration (Citta), and inquiry (Vimamsa). This integrated approach can promote deep, sustainable learning that aligns with the needs and contexts of today's youth.

Keywords: Efficiency; Education Management; Buddhism; Morality Teaching Monks

บทนำ

บทบาทของพระสงฆ์ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่ง วัดและสถาบันสงฆ์ยังคงเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาของผู้คน (พระครูสุธีจริยวัฒน์ (สาคร ชิตงกโร), 2562) พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นและอบรมจิตใจของคนไทยให้สูงขึ้น โดยใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่หลากหลาย (พระครูสังฆรักษ์วันวัฒน์ อินทปญโญ, 2565) เช่น การแสดงธรรมที่เข้าใจง่ายและตรงประเด็น การสนทนาแนะนำที่ผ่อนคลาย และการปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้คนต่อพระพุทธศาสนา (พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิพัฒน์ และคณะ, 2563)

นอกจากนี้ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจ พัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษา และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท, 2565) การศึกษาที่ดีต้องครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ซึ่งพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน การศึกษาของไทยในอดีตมีรากฐานจากวัด โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่สอนวิชาความรู้และปลูกฝังศีลธรรม แต่ปัจจุบันโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการศึกษา จึงควรเน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมแก่ผู้เรียน (สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย และคณะ, 2564) โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเริ่มในปี พ.ศ. 2541 ถือเป็นกลไกสำคัญที่นำพระพุทธศาสนาเข้าสู่ระบบการศึกษา แม้เริ่มแรกมีเพียง 100 รูป แต่ได้ขยายจนทั่วประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2548 รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณกลางเพิ่มจำนวนเป็น 4,000 รูป พร้อมสื่อการสอนและการอบรมพัฒนา อย่างไรก็ตาม ยังมีคำถามสำคัญว่า ประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในปัจจุบันอยู่ในระดับใด และปัจจัยใดส่งผลต่อคุณภาพการสอน (ปรีชา กันธิยะ, 2552)

หนึ่งในปัญหาสำคัญของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ การขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพและการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (พระธีรวัชร มุตตจิตโต และคณะ, 2566) แม้จะมีการอบรมและพัฒนาหลักสูตร แต่ยังไม่

สามารถครอบคลุมทุกโรงเรียน โดยเฉพาะพื้นที่ที่ขาดแคลนครูและสื่อการสอนที่เหมาะสม อีกทั้งจำนวนพระสอนศีลธรรมที่มีคุณภาพยังไม่เพียงพอ และการประเมินผลการเรียนการสอนก็ขาดความต่อเนื่อง ทำให้ไม่อาจชี้ชัดถึงผลต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนได้ชัดเจน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและครูต่อการจัดการเรียนการสอนในเขตตอนเมือง เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ พร้อมเสนอแนวทางพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับบทบาทของพระสอนศีลธรรมทั้งในด้านการสอนและการเป็นผู้นำทางจิตใจ รวมถึงเสริมสร้างกลไกสนับสนุนจากภาครัฐและโรงเรียนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม (สินทรัพย์-เพ็ญสุพรรณอนุสรณ์) และโรงเรียนประชาอุทิศ (จันทาอนุสรณ์) จำนวน 705 คน (สำนักงานเขตตอนเมือง, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์ยา มาเน่ (สุรวิทย์ ศิริโกภากรมย์, 2546) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขต

ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 รูปหรือคน โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 2 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตดอนเมือง กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนในเขตดอนเมือง กลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน และกลุ่มนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ตามทฤษฎีการเรียนรู้ 4 ด้าน ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักอภิทิบาท 4 ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ตอนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา รวม 3 ด้าน ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) หาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.80 ถึง 1.0 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try Out) เท่ากับ 0.944

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ โดยผ่านการประเมิน Face validity จากอาจารย์ที่ปรึกษา 2 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ขอบเขต และถ้อยคำในแบบสอบถาม และได้ตรวจสอบ Content validity โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ด้วยวิธี IOC (Index of Congruence) ผลการตรวจสอบพบว่าทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 255 คน ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน 255 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้การถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 56.90 มีอายุ 13 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 36.90 และกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 34.90

1. ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตดอนเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.617 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.693 สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนที่พระสอนศีลธรรมใช้ ซึ่งอาจมาจากการวัดผลที่มีความเหมาะสม ชัดเจน และสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในภาพรวม

การจัดการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านบุคลากร	3.71	0.642	มาก
2) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน	3.81	0.681	มาก
3) ด้านการวัดผล	3.82	0.693	มาก
4) ด้านการประเมินผล	3.72	0.714	มาก
โดยภาพรวม	3.77	0.617	มาก

โดยสรุป การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในเขตดอนเมืองอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงถึงประสิทธิภาพการสอนที่ดี ทั้งนี้ ด้านการวัดผลและเทคนิคการสอนมีคะแนนสูงสุด ขณะที่ด้านบุคลากรมีคะแนนต่ำสุดแต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน พบผลการวิจัยดังนี้

2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ บุคลากร เทคนิคและวิธีการสอน การวัดผล และการประเมินผลส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนที่ระดับ 0.01 ($R^2=0.010$) โดยบุคลากรมีอิทธิพลสูงสุด ($Beta=0.129$) ส่วนเทคนิคการสอนและการวัดผลมีผลเชิงลบเล็กน้อยและการประเมินผลมีผลเชิงบวกเล็กน้อยแต่ต่ำที่สุด

ตารางที่ 2 การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.694	0.140		26.362	0.000**
1. ด้านบุคลากร (A1)	0.072	0.060	0.129	1.188	0.236
2. ด้านวิธีการสอน (A2)	-0.008	0.065	-0.015	-0.118	0.906
3. ด้านการวัดผล (A3)	-0.016	0.063	-0.030	-0.246	0.806
4. ด้านประเมินผล (A4)	0.001	0.052	0.002	0.019	0.985

โดยสรุป การพัฒนาบุคลากรมีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิภาพการสอน ($Beta=0.129$) ส่วนเทคนิคการสอน การวัดผล และการประเมินผล หากปรับปรุงเหมาะสมจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนมากขึ้น

2. หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.020$) โดย วิริยะ มีอิทธิพลสูงสุด ($Beta = 0.307$) ขณะที่ ฉันทะ มีผลเชิงลบเล็กน้อย ($Beta = -0.169$) ส่วนจิตตะ และ วิมังสา มีอิทธิพลต่ำและไม่เป็นนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาความพากเพียรและความตั้งใจของพระสอนศีลธรรมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน

ตารางที่ 3 หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนพระพุทธศาสนา

หลักอิทธิบาท 4	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.695	0.143		25.905	0.000**
1. ฉันทะ (B1)	-0.092	0.085	-0.169	-1.090	0.277
2. วิริยะ (B2)	0.164	0.088	0.307	1.870	0.063
3. จิตตะ (B3)	0.003	0.058	0.005	0.048	0.962
4. วิมังสา (B4)	-0.028	0.047	-0.059	-0.582	0.561

โดยสรุป หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านวิริยะที่มีอิทธิพลสูงสุด ขณะที่ฉันทะมีผลเชิงลบเล็กน้อย ส่วนจิตตะและวิมังสา มีอิทธิพลต่ำและไม่เป็นนัยสำคัญ

3. เสนอแนวทางส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 1. ด้านการใช้อุปกรณ์

การสอน ส่งเสริมการใช้สื่อหลากหลายและอินเทอร์เน็ตที่ฟุ้งควคูกับอุปกรณ์รียบง่าย เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรมได้ชัดเจนและสนุกมากขึ้น 2. ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม และเริ่มต้นด้วยกิจกรรมเสริมสมาธิ เพื่อเพิ่มความตั้งใจและความสัมพันธ์ที่ดีในชั้นเรียน 3. ด้านวิธีการสอน ปรับใช้วิธีการสอนที่เชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตจริง และเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านการอภิปราย กิจกรรมสร้างสรรค์ และการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร 1. ทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านบุคลากร 2. ด้านเทคนิคและวิธีการสอน 3. ด้านการวัดผล และ 4. ด้านการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานิกุล ฐานุตโตโร และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 พบว่า การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยทั้งหลัก POSDC และอิทธิบาท 4 เมื่อประยุกต์ใช้กับการสอนพระพุทธศาสนา ช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ความสำเร็จยังขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น งบประมาณที่เหมาะสม และความร่วมมือของครู หลักสูตรควรกระตุ้นความสนใจ ใช้แหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงเยาวชนอย่างยั่งยืน 2. หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวม ได้แก่ 1. ฉันทะ (ความพอใจ) 2. วิริยะ (ความพากเพียร) 3. จิตตะ (ความเอาใจใส่) และ 4. วิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรอง) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.615 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์สังัด ภูทฤมโม และคณะ (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัด นครปฐม พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 มีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ฉันทะช่วยสร้างแรงบันดาลใจ วิริยะเป็นพลังผลักดัน จิตตะเสริมความรับผิดชอบ และวิมังสาช่วยให้การเรียนการสอนเป็นระบบ มีเหตุผล การบูรณาการหลักธรรมดังกล่าว แม้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ก็ยังสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร 1. ทฤษฎีการเรียนรู้ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ บุคลากร เทคนิคและวิธีการสอน การวัดผล และการประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

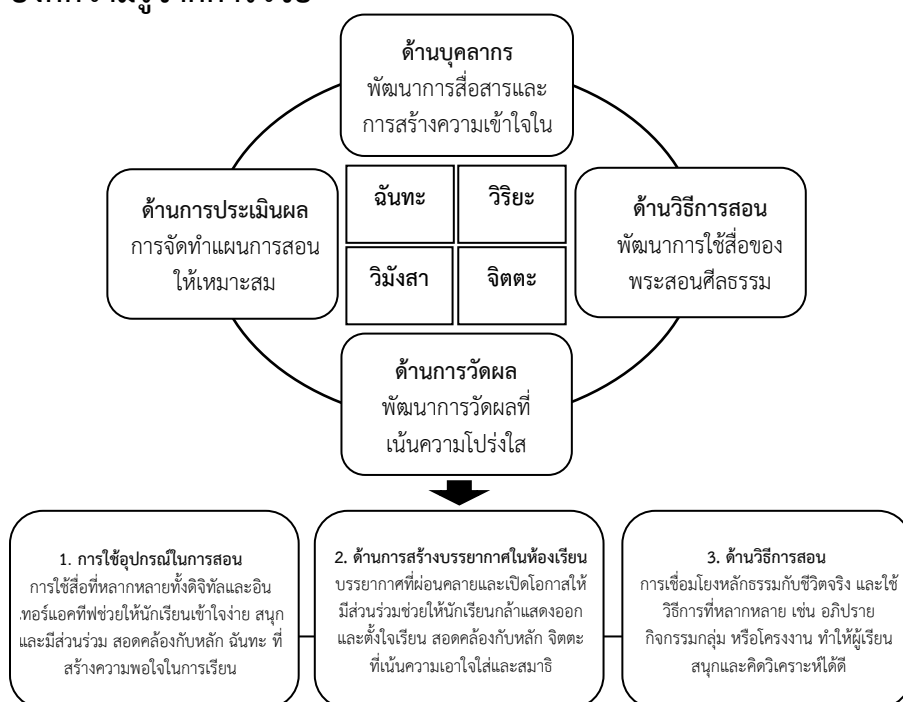

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2=0.010$) โดยบุคลากรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ($Beta=0.129$) ขณะที่เทคนิคการสอนและการวัดผลมีผลเชิงลบเล็กน้อย และการประเมินผลมีผลเชิงบวกเล็กน้อยแต่มีอิทธิพลน้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดโกวิท โกวิท และคณะ (2566) ได้วิจัยเรื่อง ศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความพร้อมด้านบุคลิกภาพและความรู้พื้นฐาน แต่ยังขาดทักษะเชิงปฏิสัมพันธ์ตามแนวคิด Constructivism การสอนยังเน้นการบรรยายและท่องจำ ไม่สอดคล้องกับแนวทาง Learner-Centered และการประเมินผลยังจำกัด จึงควรพัฒนาเครื่องมือที่สะท้อนทั้งความเข้าใจหลักธรรมและทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อยกระดับการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนักเรียนยุคใหม่ 2. หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยวิริยะ (ความพากเพียร) มีอิทธิพลสูงสุด ($Beta=0.307$) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความพยายามและความมุ่งมั่นของพระสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ ขณะที่ฉันทะแม้เป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูง แต่กลับมีผลเชิงลบเล็กน้อย ($Beta=-0.169$) ส่วนจิตตะและวิมังสา มีอิทธิพลต่ำและไม่แสดงนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดอนุวัฒน์ อนาวีโล (2560) ได้วิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า หลักอิทธิบาท 4 อธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการสอนได้ชัดเจน โดยเฉพาะวิริยะที่สะท้อนผ่านการใช้สื่อและกิจกรรมเสริม ขณะที่จิตตะและวิมังสา ชี้ถึงความตั้งใจพัฒนาเนื้อหาและปรับเทคนิคการสอน การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับศักยภาพพระสอนศีลธรรมให้ตอบสนองผู้เรียนยุคใหม่ได้อย่างยั่งยืน

3. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า การบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้กับหลักอิทธิบาท 4 ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ โดยการใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และวิธีสอนที่เชื่อมโยงชีวิตจริง ช่วยส่งเสริมคุณลักษณะตามหลักธรรม เช่น ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และพัฒนาศีลธรรมของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (2563) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร พบว่า ประสิทธิภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตเมืองขึ้นอยู่กับทางเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย และศักยภาพของผู้ถ่ายทอดความรู้ เช่นเดียวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่จำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสื่อสาร การใช้สื่อการสอนสมัยใหม่ และการปรับกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างวัย

ประสบการณ์ และความสนใจของนักเรียน กล่าวได้ว่า ความยืดหยุ่นและความเข้าใจในบริบทของผู้เรียนคือหัวใจสำคัญในการยกระดับการสอนพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสร้างผลสัมฤทธิ์ในระยะยาว

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นแนวทางส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

1. ด้านการใช้อุปกรณ์ในการสอน การใช้สื่อที่หลากหลาย ทั้งวิดีโอ ภาพ แผนภูมิ และสื่อดิจิทัล ช่วยให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรมและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ดี สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นการใช้สื่อเหมาะสมเพื่อดึงดูดความสนใจ รวมถึงหลักฉันทะที่สร้างความพอใจในการเรียน ขณะเดียวกันสื่ออินเทอร์เน็ต แอปพลิเคชัน เกมหรือแอปพลิเคชัน ยังช่วยเพิ่มความสุขและการมีส่วนร่วม การสนับสนุนอุปกรณ์ที่ทันสมัยจากโรงเรียนจึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนยุคปัจจุบัน

2. ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีด้านบุคลิกภาพที่เน้นความสัมพันธ์ครูกับนักเรียน การเริ่มต้นด้วยสมาธิสั้น ๆ หรือเรื่องเล่าธรรมะช่วยเสริมสมาธิ ตามหลักจิตตะที่เน้นความเอาใจใส่และสมาธิ อีกทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมยังสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและกระตุ้นความตั้งใจเรียนได้มากขึ้น

3. ด้านวิธีการสอน เน้นการเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวัน โดยใช้วิธีที่หลากหลาย เช่น อภิปราย คำถามปลายเปิด และกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งช่วยกระตุ้นความคิดและการมีส่วนร่วม กิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น วาดภาพธรรมะ บทบาทสมมติ หรือโครงงานทำให้ผู้เรียนสนุกและจดจำได้ดี สอดคล้องกับหลักวิธีะที่เน้นความเพียร และวิม้งสาที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ดังนั้น การพัฒนาทักษะการสอนให้ทันสมัยจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้ทันสมัย สอดคล้องชีวิตจริง
2. จัดอบรมพระสอนศีลธรรมเน้นเทคนิคการสอนที่หลากหลาย
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองในการสนับสนุนกิจกรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดกิจกรรมเสริม และเวทีเรียนรู้ร่วมกับพระสงฆ์
2. ใช้วิธีประเมินผลหลากหลาย ทั้งการปฏิบัติจริง และการเข้าร่วมกิจกรรม
3. จัดอบรมพัฒนาทักษะการสอนพระสอนศีลธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผลกระทบต่อนวัตกรรมและค่านิยมของนักเรียน
2. สำรวจความคิดเห็นนักเรียนต่อรูปแบบและเนื้อหาการสอน เพื่อปรับปรุง
3. ศึกษาประสิทธิภาพการสอนในพื้นที่ชนบทและจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

ปรีชา กันธิยะ. (2552). *การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม* (ดุชนินพนธ์ศึกษาศาสตรดุชนินพนธ์ิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

- พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิวัฒน์ และคณะ. (2563). กระบวนการพัฒนาจิตใจและปัญญาของพระสงฆ์สายวัดป่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(1), 58-71.
- พระครูปลัดโกวิท โกวิท และคณะ. (2566). ศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 4(2), 41-53.
- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร. (2563). ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร. *วารสารพุทธนวัตกรรมการและการจัดการ*, 3(1), 20-33.
- พระครูสมุห์ชินวรรต ธิรภทโท. (2565). บทบาทพระสงฆ์ : ท่ามกลางวิกฤตของสังคมไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(6), 151-166.
- พระครูสังฆรักษ์วันวัฒน์ อินทปัญญา. (2565). การใช้เทคโนโลยีเพื่อการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์*, 5(2), 47-60.
- พระครูสังฆรักษ์ศักดิ์ ภาททมโม และคณะ. (2565). การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(3), 308-322.
- พระครูสุธีจริยวัฒน์ (สาคร ชิตงโร). (2562). บทบาทของพระสงฆ์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง*, 2(2), 1-9.
- พระธีรวัชร มุตตจิตโต และคณะ. (2566). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 4(2), 101-114.
- พระปลัดอนันต์ อนาวิโล. (2560). ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานิกุล ฐานุตโตโร และคณะ. (2562). ประสิทธิภาพผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(3), 73-85.
- สำนักงานเขตดอนเมือง. (2567). *โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในพื้นที่เขต*. สืบค้น 10 กันยายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/4vCOW>

สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย และคณะ. (2564). พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการพัฒนา
ความเป็นพลเมือง. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(3), 733-746.

สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา*. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบัน
ราชภัฏเทพสตรี.